

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Державний вищий навчальний заклад
«Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника»

ЦИВІЛЬНЕ ПРАВО УКРАЇНИ

ПРОГРАМА

нормативної навчальної дисципліни

підготовки _____ **бакалавра**
(назва освітньо-кваліфікаційного рівня)

спеціальність _____ **081 «Право»**
(шифр і назва спеціальності)

Івано-Франківськ
2019 рік

РОЗРОБЛЕНО ТА ВНЕСЕНО: Навчально-науковим юридичним інститутом ДВНЗ
«Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника»

РОЗРОБНИКИ ПРОГРАМИ:

завідувач кафедри цивільного права, кандидат юридичних наук Гейнц Р. М.

доцент кафедри цивільного права, кандидат юридичних наук Банасевич І. І.

Обговорено та рекомендовано Вченою радою навчально-наукового юридичного
інституту ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя
Стефаника»

« 12 » лютого 2019 р., протокол № 7

ВСТУП

Програма вивчення нормативної навчальної дисципліни «Цивільне право України» студентами другого та третього курсів складена відповідно до освітньо-професійної програми підготовки ОС «Бакалавр» спеціальності 081 «Право».

Предметом вивчення навчальної дисципліни «Цивільне право України» є особисті немайнові та майнові відносини, засновані на юридичній рівності, вільному волевиявленні, майновій самостійності їх учасників.

Міждисциплінарні зв'язки:

Перелік дисциплін, на які безпосередньо спирається вивчення даної дисципліни	Перелік дисципліни, вивчення яких безпосередньо спирається на дану дисципліну
Теорія держави і права	Право інтелектуальної власності
Основи римського приватного права	Сімейне право України
Логіка юриста	Спадкове право
	Господарське право України

Програма навчальної дисципліни складається з таких змістових модулів:

Змістовий модуль 1. Загальні положення цивільного права.

Змістовий модуль 2. Цивільні правовідносини. Здійснення та захист цивільних прав.

Змістовий модуль 3. Суб'єкти та об'єкти цивільних правовідносин.

Змістовий модуль 4. Правочини та строки в цивільному праві.

Змістовий модуль 5. Особисті немайнові права.

Змістовий модуль 6. Речове право.

Змістовий модуль 7. Право інтелектуальної власності.

Змістовий модуль 8. Спадкове право.

Змістовий модуль 9. Загальні положення зобов'язального права.

Змістовий модуль 10. Загальні положення договірного права.

Змістовий модуль 11. Зобов'язання, що виникають у зв'язку з передачею майна у власність.

Змістовий модуль 12. Зобов'язання, що виникають у зв'язку з передачею майна у користування.

Змістовий модуль 13. Зобов'язання щодо розпорядження майновими правами інтелектуальної власності.

Змістовий модуль 14. Зобов'язання, що виникають у зв'язку з виконанням робіт.

Змістовий модуль 15. Зобов'язання, що пов'язані з наданням послуг.

Змістовий модуль 16. Зобов'язання у сфері спільної діяльності.

Змістовий модуль 17. Недоговірні зобов'язання.

1. Мета та завдання навчальної дисципліни

1.1. Метою вивчення навчальної дисципліни «Цивільне право України» є створення підґрунтя для подальшого розширення і поглиблення світогляду студента, формування системи необхідних юридичних знань, професійних навичок та вміння вирішувати практичні питання, які стосуються приватноправового регулювання суспільних відносин.

1.2. Основними завданнями вивчення дисципліни «Цивільне право України. Частина перша» є засвоєння студентами знань про предмет і метод цивільного права, визначення принципів, функцій та сутності цивільного права як права приватного, систему цивільного

права; аналіз основних джерел цивільного права України; вивчення елементів цивільних правовідносин, підстав їх виникнення; вивчення форм та способів захисту порушеного цивільного права; з'ясування сутності відносин представництва; вивчення речових прав, змісту права власності; підстав набуття та припинення права власності; моменту виникнення права власності на річ; вивчення особистих немайнових прав фізичної особи, порядку їх захисту; основних понять спадкового права та права інтелектуальної власності; з'ясування сутності авторського права та суміжних прав, права промислової власності, інших результатів творчої діяльності.

1.3. Згідно з вимогами освітньо-професійної програми студенти повинні:

знати:

- основні категорії цивільного права;
- коло суспільних відносин, що регулюються цивільним правом;
- систему цивільного законодавства;
- інститути цивільного права;
- підгалузі цивільного права;
- порядок здійснення суб'єктивних цивільних прав;
- порядок виконання суб'єктивних цивільних обов'язків;
- способи захисту цивільних прав;
- особливості цивільно-правової відповідальності;
- поняття та види особистих немайнових прав фізичної особи;
- види недійсних правочинів;
- види строків позовної давності;
- закономірності розвитку інституту права власності та інших речових прав;
- основні поняття спадкового права;
- поняття інтелектуальної власності та права інтелектуальної власності.

вміти:

- правильно застосовувати положення цивільного права на практиці;
- кваліфіковано проводити юридичний аналіз обставин, що склалися у конкретних відносинах;
- тлумачити норми законодавства, що регулюють цивільні правовідносини;
- використовувати здобутки науки цивільного права для вирішення казусів;
- обґрунтовано і вмотивовано приймати рішення для вирішення практичних задач.

На вивчення навчальної дисципліни відводиться 540 годин / 18 кредитів ЄКТС.

2. Інформаційний обсяг навчальної дисципліни

МОДУЛЬ 1

Змістовий модуль 1. Загальні положення цивільного права

Тема 1. Цивільне право як галузь права

Цивільне право як приватне право. Зміст та особливості приватноправового регулювання. Приватне право в Україні.

Цивільне право в системі права України. Поняття та особливості цивільного права як галузі права. Цивільне право і суміжні галузі права

Предмет цивільного права України. Поняття та види майнових відносин, регульованих цивільним правом. Поняття та види немайнових відносин, регульованих цивільним правом.

Метод цивільно-правового регулювання.

Принципи (засади) цивільного права. Зміст принципів справедливості, добросовісності й розумності в цивільному праві. Принцип свободи в цивільному праві України. Принцип неприпустимості зловживання правом. Принцип моральності в цивільному праві.

Функції цивільного права. Система цивільного права України.

Тема 2. Цивільне право як наука та навчальна дисципліна

Поняття цивілістики, її місце в правознавстві. Предмет і завдання науки цивільного права. Методологія науки цивільного права.

Розвиток науки цивільного права. Сучасна українська наука цивільного права. Наука цивільного права та інші юридичні науки. Взаємодія науки цивільного права з іншими науками.

Поняття та система цивільного права як навчальної дисципліни. Мета та завдання навчальної дисципліни цивільного права.

Тема 3. Джерела цивільного права України

Поняття та система джерел цивільного права України.

Характеристика актів цивільного законодавства України. Роль і місце Конституції в структурі цивільного законодавства. Цивільний кодекс як основне джерело цивільного права. Структурна побудова Цивільного кодексу України та його норм. Співвідношення імперативних і диспозитивних норм у цивільно-правовому регулюванні.

Інші кодекси та закони України як джерела цивільного права. Міжнародні договори, колізійні норми та звичаї як джерела цивільного права. Співвідношення звичаїв ділового обороту, звичаїв і заведеного порядку взаємин учасників майнового обороту. Відомчі нормативні акти, що містять норми цивільного права, і умови їхньої дієвості.

Дія норм цивільного законодавства в часі. Офіційне опублікування і набуття чинності нормативно-правовим актом. Зворотна сила цивільного закону. Дія цивільного законодавства в просторі та за колом осіб.

Прогалини в цивільному законодавстві та способи їхнього подолання. Аналогія закону й аналогія права в цивільно-правових відносинах.

Значення судової практики в удосконаленні, тлумаченні та застосуванні цивільного законодавства. Тлумачення норм цивільного законодавства.

Тема 4. Цивільне (приватне) право зарубіжних країн

Загальна характеристика приватного права зарубіжних країн.

Основні цивільно-правові системи сучасності. Романо-германська (континентальна) система. Англосаксонська система. Загальна характеристика інших цивільно-правових систем.

Джерела цивільного і торгового права зарубіжних країн.

Змістовий модуль 2. Цивільні правовідносини. Здійснення та захист цивільних прав

Тема 5. Поняття, види та зміст цивільних правовідносин

Поняття та особливості цивільних правовідносин.

Елементи цивільних правовідносин. Суб'єкти цивільних правовідносин: поняття та види. Об'єкти цивільних правовідносин: поняття та види. Зміст цивільного правовідношення. Поняття, зміст і види суб'єктивних цивільних прав. Поняття, зміст і види суб'єктивних цивільних обов'язків. Структура цивільного правовідношення.

Класифікація цивільних правовідносин. Абсолютні та відносні, регулятивні та охоронні, речові та зобов'язальні, майнові та особисті немайнові, корпоративні та виключні правовідносини.

Підстави виникнення, зміни та припинення цивільних правовідносин. Поняття юридичного факту. Юридична сукупність. Класифікація юридичних фактів.

Тема 6. Здійснення цивільних прав та виконання цивільних обов'язків

Поняття здійснення суб'єктивного цивільного права. Принципи, гарантії та способи здійснення суб'єктивних цивільних прав. Межі здійснення суб'єктивних цивільних прав. Поняття та форми зловживання правом.

Суб'єктивні та об'єктивні умови здійснення суб'єктивного цивільного обов'язку. Порядок виконання суб'єктивного цивільного обов'язку.

Взаємозв'язок здійснення цивільних прав та виконання цивільних обов'язків.

Тема 7. Захист цивільних прав та інтересів

Поняття та зміст суб'єктивного права на захист. Підстави виникнення права на захист. Юрисдикційна та неюрисдикційна форми захисту.

Система державних органів, які здійснюють захист цивільних прав та інтересів.

Захист цивільних прав та інтересів в адміністративному порядку. Захист цивільних прав та інтересів нотаріусом.

Захист цивільних прав судом. Способи захисту цивільних прав та охоронюваних законом інтересів судом.

Неюрисдикційна форма захисту. Самозахист цивільних прав. Необхідна оборона та дії в умовах крайньої необхідності як способи самозахисту цивільних прав.

Заходи оперативного впливу на порушника цивільних прав, їхні основні особливості і види.

Тема 8. Цивільно-правова відповідальність

Поняття цивільно-правової відповідальності. Особливості та функції цивільно-правової відповідальності.

Форми цивільно-правової відповідальності. Поняття збитків та їх складові. Відшкодування збитків та інші способи відшкодування майнової шкоди. Неустойка та її види, співвідношення неустойки і збитків.

Відшкодування моральної шкоди.

Види цивільно-правової відповідальності. Договірна та недоговірна відповідальність. Часткова, солідарна та субсидіарна відповідальність. Відповідальність в порядку регресу.

Розмір цивільно-правової відповідальності. Принцип повноти цивільно-правової відповідальності. Повна, обмежена та підвищена (кратна) відповідальність. Зміна розміру цивільно-правової відповідальності. Межі цивільно-правової відповідальності.

Підстави й умови цивільно-правової відповідальності. Поняття і склад цивільного правопорушення. Протиправна поведінка як умова цивільно-правової відповідальності. Причинний зв'язок між протиправною поведінкою і шкідливим результатом, що наступив. Вина правопорушника як умова цивільно-правової відповідальності. Поняття і форми вини в цивільному праві, їхнє значення. Відповідальність, що не залежить від вини правопорушника. Поняття випадку і непереборної сили, їх цивільно-правове значення. Цивільно-правова відповідальність за дії третіх осіб.

Підстави звільнення від цивільно-правової відповідальності.

Змістовий модуль 3. Суб'єкти та об'єкти цивільних правовідносин

Тема 9. Фізичні особи як суб'єкти цивільних правовідносин

Поняття фізичної особи. Індивідуалізація фізичної особи. Ім'я, місце проживання, вік та інші ознаки, що індивідуалізують фізичну особу. Їх цивільно-правове значення.

Поняття цивільної правосуб'єктності та її складові. Цивільна правоздатність фізичної особи. Зміст (обсяг) правоздатності фізичної особи. Правоздатність та суб'єктивні цивільні права.

Поняття цивільної дієздатності фізичної особи та її види. Зміст окремих різновидів цивільної дієздатності.

Підстави та порядок обмеження цивільної дієздатності фізичної особи. Підстави та правові наслідки визнання фізичної особи недієздатною.

Підстави, порядок та правові наслідки визнання фізичної особи безвісно відсутньою. Підстави, порядок та правові наслідки оголошення фізичної особи померлою.

Поняття, види і цивільно-правове значення актів цивільного стану.

Фізична особа-підприємець. Особливості цивільної правосуб'єктності підприємців. Банкрутство фізичної особи-підприємця.

Опіка як інститут цивільного права Встановлення та припинення опіки. Права та обов'язки опікуна.

Піклування як інститут цивільного права Встановлення та припинення піклування. Права та обов'язки піклувальника.

Тема 10. Юридичні особи як суб'єкти цивільних правовідносин

Розвиток вчення про юридичних осіб у науці цивільного права. Теорії походження юридичної особи.

Поняття та ознаки юридичної особи. Індивідуалізація юридичних осіб.

Види (класифікація) юридичних осіб. Організаційно-правові форми юридичних осіб приватного права. Організаційно-правові форми юридичних осіб за Господарським кодексом України.

Створення юридичної особи. Установчі документи. Державна реєстрація юридичної особи. Цивільна правоздатність та цивільна дієздатність юридичної особи.

Управління юридичною особою. Органи юридичної особи та їх компетенція. Відокремлені підрозділи (філії т представництва) юридичної особи.

Припинення діяльності юридичної особи. Порядок ліквідації юридичної особи. Поняття та форми реорганізації юридичних осіб Неплатоспроможність (банкрутство) юридичних осіб.

Загальні положення про господарські товариства: поняття, види, права та обов'язки учасників.

Поняття та порядок створення товариства з обмеженою відповідальністю, його статут. Управління товариством з обмеженою відповідальністю, припинення участі у ньому. Поняття та правовий статус товариства з додатковою відповідальністю.

Законодавство про акціонерні товариства, їх правові ознаки та порядок створення. Майно акціонерного товариства. Управління акціонерним товариством.

Поняття повного товариства та правовий статус його учасників. Поняття та створення командитного товариства. Правовий статус учасників командитного товариства.

Поняття, юридичні ознаки та порядок створення виробничого кооперативу. Членство у виробничому кооперативі. Майно виробничого кооперативу. Управління виробничим кооперативом.

Правове становище непідприємницьких товариств за законодавством України. Споживчі кооперативи. Громадські, релігійні та благодійні організації (об'єднання).

Створення непідприємницьких товариств. Учасники непідприємницьких товариств. Установчі документи та органи управління непідприємницьких товариств. Власність непідприємницьких товариств.

Загальний порядок припинення діяльності непідприємницьких товариств. Особливості розпорядженням майном непідприємницьких товариств.

Тема 11. Участь держави, АРК, територіальних громад у цивільних правовідносинах

Загальні положення участі держави, АРК та територіальних громад в цивільних правовідносинах.

Цивільна правоздатність держави, АРК та територіальних громад у цивільних правовідносинах.

Реалізація цивільної дієздатності держави, АРК та територіальних громад у цивільних правовідносинах. Органи державної влади, територіальних громад як органи публічно-правових утворень.

Відповідальність за зобов'язаннями держави, АРК, територіальних громад.

Тема 12. Об'єкти цивільних правовідносин

Поняття та класифікація об'єктів цивільних прав (правовідносин). Матеріальні і нематеріальні блага як об'єкти цивільних правовідносин.

Речі як об'єкти цивільних прав (правовідносин). Оборотоzdатність речей. Рухомі і нерухомі речі. Інші види речей. Майно та майнові права як об'єкти цивільного обороту. Майнові комплекси як об'єкти цивільного обороту. Підприємство як єдиний майновий комплекс.

Гроші як об'єкти цивільних правовідносин. Особливості цивільно-правового режиму валютних цінностей.

Цінні папери як об'єкти цивільних правовідносин. Основні ознаки цінних паперів. Цінні папери на пред'явника, ордерні та іменні цінні папери. Інші класифікації цінних паперів. Особливості цивільно-правового режиму фондових (емісійних) цінних паперів. Бездокументарні цінні папери.

Результати робіт і послуги як об'єкти цивільних правовідносин. Результати інтелектуальної, творчої діяльності як об'єкти цивільних правовідносин.

Інформація як об'єкт цивільних прав. Особисті немайнові блага як об'єкти цивільних прав. Інші об'єкти цивільних прав.

Змістовий модуль 4. Правочини та строки в цивільному праві

Тема 13. Загальні положення про правочини

Поняття та правова природа правочину. Види правочинів.

Умови дійсності правочинів. Зміст правочину. Сторони правочину. Воля і волевиявлення в правочині. Форми правочинів. Способи волевиявлення.

Державна реєстрація деяких видів правочинів та її цивільно-правове значення. Тлумачення змісту правочину. Відмова від правочину.

Тема 14. Недійсні правочини

Поняття недійсного правочину. Підстави недійсності правочину. Нікчемні та оспорювані (заперечні) правочини.

Правові наслідки недійсності правочину. Недійсність частини правочину. Правові наслідки недотримання форми правочину.

Види нікчемних правочинів та їх характеристика. Види та характеристика оспорюваних правочинів: 1) правочини з недоліками у формуванні волі; 2) правочини з дефектами у суб'єктному складі. Фіктивні та удавані правочини.

Тема 15. Представництво. Довіреність

Поняття та юридична природа представництва. Значення представництва. Відмінність представництва від суміжних конструкцій. Склад правовідносин представництва.

Підстави виникнення та види представництва. Особливості комерційного представництва.

Представництво за довіреністю. Поняття та види довіреності. Форма довіреності та строк її дії. Припинення представництва за довіреністю. Скасування довіреності.

Представництво без повноважень і його цивільно-правові наслідки. Передоручення. Вчинення правочинів з перевищенням повноважень.

Інші форми встановлення та реалізації прав та обов'язків через інших осіб: комісія, посередництво, договір на користь третьої особи, порука.

Тема 16. Строки в цивільному праві. Позовна давність

Поняття та значення строків та термінів у цивільному праві. Види цивільно-правових строків. Строки виникнення та здійснення цивільних прав. Строки виконання цивільно-правових обов'язків. Строки захисту цивільних прав. Обчислення строків у цивільному праві. Початок і закінчення спливу строків.

Поняття, значення та види строків позовної давності. Обчислення позовної давності. Початок перебігу та закінчення позовної давності. Зупинення, переривання та поновлення строку позовної давності. Правові наслідки спливу строку позовної давності. Вимоги, на які позовна давність не поширюється.

Змістовий модуль 5. Особисті немайнові права

Тема 17. Особисті немайнові права, що забезпечують природне існування фізичної особи

Поняття, ознаки та зміст особистих немайнових прав.

Класифікація особистих немайнових прав: легальний та доктринальний підходи. Види особистих немайнових прав за Цивільним кодексом України.

Особливості здійснення особистих немайнових прав у цивільному праві.

Особисті немайнові права, що забезпечують природне існування фізичної особи. Право на життя як невід'ємне право фізичної особи. Право на охорону здоров'я, право на медичну допомогу, право на інформацію про стан свого здоров'я, право на таємницю про стан здоров'я: їх забезпечення та реалізація.

Зміст та забезпечення права на свободу та права на особисту недоторканість. Поняття, зміст і цивільно-правова охорона прав фізичної особи на недоторканність зовнішнього вигляду, зображення, тілесну недоторканність. Випадки обмеження свободи особи.

Правове регулювання відносин у сфері донорства крові, її компонентів, органів та інших анатомічних матеріалів.

Правова характеристика інших особистих немайнових прав, що забезпечують природне існування фізичної особи (право на сім'ю, право на опіку або піклування, право на безпечне для життя та здоров'я довкілля).

Тема 18. Особисті немайнові права, що забезпечують соціальне буття фізичної особи

Особисті немайнові права, що забезпечують соціальне буття фізичної особи. Право на ім'я, право на зміну імені та право на використання імені.

Честь, гідність та ділова репутація як об'єкти правової охорони. Відмінності відомостей, що ганьблять честь, гідність і ділову репутацію особи, від наклепу і дезінформації. Право на індивідуальність.

Право на інформацію. Поняття та види інформації. Особливості правової охорони відкритої, конфіденційної та таємної інформації.

Правова охорона особистих паперів та кореспонденції. Охорона інтересів фізичної особи при проведенні фото-, кіно-, теле- та відео зйомок.

Інші особисті немайнові права, що забезпечують соціальне буття фізичної особи (право на місце проживання, право на недоторканість житла, право на вибір роду занять, право на свободу пересування, право на свободу об'єднання та право на мирні збори).

Поняття та способи захисту особистих немайнових прав. Поновлення порушеного особистого немайнового права. Спростування недостовірної інформації та право відповідь як способи захисту особистих немайнових прав фізичної особи. Заборона поширення

інформації, якою порушуються особисті немайнові права фізичної особи. Відшкодування шкоди як спосіб захисту особистих немайнових прав фізичної особи.

Цивільно-правові способи захисту честі, гідності і ділової репутації. Умови і наслідки задоволення позову про захист честі, гідності і ділової репутації.

Змістовий модуль 6. Речове право

Тема 19. Загальні положення про право власності

Поняття речових прав, їх ознаки та види. Розвиток інституту права власності та інших речових прав. Право власності в системі речових прав.

Поняття власності та права власності, їх співвідношення.

Право власності в об'єктивному та суб'єктивному значеннях. Зміст права власності.

Види права власності за законодавством України. Право власності Українського народу. Право приватної власності. Право державної власності. Право комунальної власності. Об'єкти та суб'єкти права власності.

Поняття, принципи та межі здійснення права власності Юридичні гарантії здійснення права власності. Непорушність права власності. Використання власником свого майна для здійснення підприємницької діяльності. Тягар утримання майна. Ризик випадкового знищення та випадкового пошкодження майна.

Довірча власність в Україні.

Тема 20. Набуття права власності

Поняття та класифікація підстав набуття права власності.

Первинні способи набуття права власності. Набуття добросовісним набувачем права власності на майно, відчужене особою, яка не мала на це права.

Набуття права власності на новостворене майно та об'єкти незавершеного будівництва. Набуття права власності на перероблену річ.

Привласнення загальнодоступних дарів природи. Набуття права власності на безхазяйну нерухому річ. Набуття права власності на знахідку та скарб. Набуття права власності на бездоглядну домашню тварину. Набуття права власності за набувальною давністю.

Похідні способи набуття права власності. Набуття права власності за договором. Значення передання майна.

Тема 21. Припинення права власності

Поняття та класифікація підстав припинення права власності. Відчуження власником належного йому майна як підстава припинення права власності. Відмова власника від права власності.

Припинення права власності особи на майно, яке не може їй належати. Припинення права власності внаслідок знищення майна.

Примусове припинення права власності. Примусове відчуження земельних ділянок приватної власності, інших об'єктів нерухомого майна, що на них розміщені, з мотивів суспільної необхідності відповідно до закону.

Викуп пам'яток культурної спадщини.

Реквізиція та конфіскація як підстави припинення права власності.

Інші підстави припинення права власності (звернення стягнення на майно за зобов'язаннями власника; припинення юридичної особи чи смерті власника).

Тема 22. Право спільної власності

Поняття, особливості та види права спільної власності. Підстави виникнення права спільної власності.

Поняття та зміст права спільної часткової власності. Підстави виникнення та визначення часток у праві спільної часткової власності.

Здійснення права спільної часткової власності. Утримання майна, що є у спільній частковій власності. Право співвласника розпоряджатися своєю часткою у праві спільної часткової власності.

Переважне право купівлі частки у праві спільної часткової власності.

Момент переходу частки у праві спільної часткової власності до набувача за договором. Виділ частки із майна, що є у спільній частковій власності. Звернення стягнення на частку у майні, що є у спільній частковій власності. Поділ майна, що є у спільній частковій власності.

Підстави припинення права спільної часткової власності.

Право спільної сумісної власності. Підстави виникнення права спільної сумісної власності. Здійснення права спільної сумісної власності

Виділ частки із майна, що є у спільній сумісній власності. Звернення стягнення на частку у майні, що є у спільній сумісній власності. Поділ майна, що є у спільній сумісній власності.

Особливості права спільної сумісної власності подружжя

Тема 23. Право власності на землю (земельну ділянку) та право власності на житло

Поняття права власності на землю (земельну ділянку). Земля (земельна ділянка) як об'єкт права власності. Суб'єкти права власності на землю (земельну ділянку). Право приватної власності на землю. Право комунальної власності на землю. Право державної власності на землю.

Право власника на забудову земельної ділянки. Самочинне будівництво та його правові наслідки. Право на земельну ділянку при придбанні житлового будинку, будівлі або споруди, що розміщені на ній.

Поняття та ознаки житла як об'єкта права власності. Види житла.

Права та обов'язки власника житлового будинку, квартири. Права та обов'язки власників житлового будинку, квартири. Права житлово-будівельного (житлового) кооперативу та їх членів на квартиру в будинку кооперативу.

Об'єднання власників житлових будинків, квартир

Тема 24. Захист права власності та інших речових прав

Поняття захисту речових прав. Охорона та захист речових прав у цивільному праві. Поняття та класифікація цивільно-правових способів захисту речових прав. Умови та підстави застосування речово-правових і зобов'язально-правових засобів захисту речових прав.

Витребування майна з чужого незаконного володіння (віндикаційний позов). Добросовісне та недобросовісне володіння річчю, його цивільно-правове значення.

Вимога про усунення порушень, не зв'язаних з позбавленням володіння (негаторний позов).

Допоміжні речово-правові засоби захисту права власності. Позов про визнання права власності чи іншого речового права, Вимога про звільнення майна з-під арешту (про виключення майна з опису). Позови до публічної влади про захист інтересів приватних осіб як суб'єктів речових прав.

Тема 25. Речові права на чуже майно

Поняття, характерні ознаки та види речових прав на чуже майно. Співвідношення права власності та речових прав на чуже майно. Захист речових прав на чуже майно.

Поняття володіння та права володіння чужим майном. Види володіння. Загальна характеристика права володіння чужим майном. Виникнення та припинення права володіння чужим майном. Суб'єкти фактичного володіння. Захист фактичного володіння.

Право обмеженого користування чужим майном (сервітут). Поняття та види сервітутів. Суб'єкти сервітутного права.

Встановлення та припинення сервітутів. Зміст сервітуту. Право користування чужою земельною ділянкою або іншим нерухомим майном. Право членів сім'ї власника житла на користування цим житлом.

Припинення сервітуту.

Підстави виникнення права користування чужою земельною ділянкою для сільськогосподарських потреб (емфітевзис). Права та обов'язки власника земельної ділянки, наданої у користування для сільськогосподарських потреб. Права та обов'язки землекористувача. Право землекористувача на відчуження права користування земельною ділянкою. Припинення права користування земельною ділянкою для сільськогосподарських потреб.

Підстави виникнення права користування чужою земельною ділянкою для забудови (суперфіцій). Права та обов'язки власника земельної ділянки, наданої для забудови. Права та обов'язки землекористувача. Правові наслідки припинення права користування земельною ділянкою.

Інші види обмежених речових прав (право господарського відання та оперативного управління).

Змістовий модуль 7. Право інтелектуальної власності

Тема 26. Загальна характеристика права інтелектуальної власності

Поняття інтелектуальної діяльності та права інтелектуальної власності.

Співвідношення права інтелектуальної власності та права власності. Інститути цивільного права, що регламентують відносини охорони та використання результатів інтелектуальної діяльності.

Об'єкти і суб'єкти права інтелектуальної власності. Підстави та момент виникнення прав інтелектуальної власності. Цивільно-правові договори та судова практика у сфері права інтелектуальної власності.

Джерела правового регулювання відносин, пов'язаних з інтелектуальною діяльністю. Міжнародні угоди (конвенції) як джерела цивільно-правового регулювання відносин у сфері інтелектуальної діяльності.

Зміст права інтелектуальної власності та здійснення суб'єктивних прав. Строк чинності прав інтелектуальної власності та їх види. Поняття виключного права його відмінність від речових і інших цивільних прав.

Правові наслідки порушення прав інтелектуальної власності. Захист прав інтелектуальної власності судом.

Тема 27. Авторське право і суміжні права

Поняття авторського права. Джерела авторського права. Міжнародно-правова охорона авторських прав.

Поняття та ознаки твору. Види об'єктів, що охороняються авторським правом. Критерії охороноздатності об'єктів авторського права. Твори, що не є об'єктами авторського права

Суб'єкти авторського права. Співавторство та його види. Суб'єкти авторського права на службові твори. Правонаступники й інші суб'єкти авторського права

Зміст суб'єктивного авторського права. Виникнення суб'єктивних авторських прав. Особисті немайнові права автора та строк їх чинності.

Майнові права інтелектуальної власності на твір. Виключні права. Строк чинності та правові наслідки закінчення строку чинності майнових прав інтелектуальної власності на твір.

Способи використання твору. Вільне використання твору без згоди автора.

Захист авторських прав. Особливості цивільно-правового захисту особистих немайнових і майнових прав авторів.

Поняття суміжних прав та джерела їх правового регулювання. Об'єкти і суб'єкти суміжних прав. Взаємозв'язок суміжних і авторських прав.

Виникнення суміжних прав. Особисті немайнові права суб'єктів суміжних прав.

Майнові права інтелектуальної власності на об'єкти суміжних прав. Строк чинності суміжних майнових прав.

Способи використання об'єктів суміжних прав. Колективне управління авторськими та суміжними правами

Цивільно-правовий захист особистих немайнових і майнових прав суб'єктів суміжних прав.

Тема 28. Право інтелектуальної власності на винахід, корисну модель та промисловий зразок

Поняття патентного права Джерела патентного права Міжнародні патентно-правові конвенції.

Винахід як об'єкт патентного права, умови його патентоспроможності. Об'єкти винаходу. Поняття й умови патентоспроможності корисної моделі. Поняття й умови патентоспроможності промислового зразка.

Суб'єкти права інтелектуальної власності на винаходи, корисні моделі та промислові зразки.

Охоронні документи на винаходи, корисні моделі та промислові зразки.

Набуття права інтелектуальної власності на винахід, корисну модель та промисловий зразок. Оформлення прав на винахід, корисну модель і промисловий зразок. Зміст заявки на видачу патенту. Експертиза заявки, її види. Видача патенту. Термін дії патенту.

Права та обов'язки, що випливають з патенту на винахід, корисну модель та промисловий зразок. Право попереднього користувача на винахід, корисну модель та промисловий зразок Обмеження прав патентовласника. Виключні права патентовласника.

Особисті немайнові права автора винаходу, корисної моделі, промислового зразка. Право авторства. Захист прав авторів і патентовласників.

Припинення дії патенту та визнання його недійсним. Патентування винаходу, корисної моделі чи промислового зразка в іноземних державах.

Тема 29. Правова охорона засобів індивідуалізації учасників цивільного обороту, товарів і послуг

Поняття та види засобів індивідуалізації учасників цивільного обороту, товарів та послуг.

Право інтелектуальної власності на комерційне найменування. Поняття та умови правової охорони комерційних найменувань. Суб'єкти права на комерційні найменування, зміст їх прав. Підстави виникнення, чинність та особливості використання прав на комерційне найменування.

Право інтелектуальної власності на торговельну марку. Поняття та види торговельних марок. Суб'єкти права інтелектуальної власності на торговельну марку. Умови правової охорони торговельних марок. Оформлення прав інтелектуальної власності на торговельні марки. Майнові права інтелектуальної власності на торговельну марку та строк їх чинності.

Право інтелектуальної власності на географічне зазначення Поняття географічного зазначення та зазначення походження товару. Суб'єкти права інтелектуальної власності на географічне зазначення. Набуття прав на географічне зазначення. Права інтелектуальної власності на географічне зазначення та строк їх чинності.

Цивільно-правова відповідальність за незаконне використання знаків для товарів та послуг і найменування місця походження товару.

Правова охорона інших засобів індивідуалізації учасників цивільного обороту, товарів та послуг.

Тема 30. Право інтелектуальної власності на наукові відкриття, раціоналізаторські пропозиції, селекційні досягнення та інші об'єкти інтелектуальної власності

Поняття, особливості правової охорони та оформлення прав інтелектуальної власності на наукові відкриття. Зміст прав на наукове відкриття.

Право інтелектуальної власності на раціоналізаторську пропозицію.

Право інтелектуальної власності на компонування інтегральної мікросхеми.
Оформлення прав інтелектуальної власності на компонування інтегральної мікросхеми.

Право інтелектуальної власності на сорт рослин, породу тварин. Поняття та ознаки селекційного досягнення в рослинництві. Критерії придатності сорту для набуття права інтелектуальної власності. Особисті немайнові та майнові права на сорт рослин. Поняття та ознаки селекційного досягнення в тваринництві. Особисті немайнові та майнові права на породу тварин.

Поняття та ознаки комерційної таємниці. Право інтелектуальної власності на комерційну таємницю.

Право інтелектуальної власності на «ноу-хау»

Змістовий модуль 8. Спадкове право

Тема 31. Загальні положення про спадкування

Основні поняття спадкового права: спадкування, спадщина та її склад, спадкодавець, спадкоємець. Спадкування та його види.

Поняття відкриття спадщини. Час і місце відкриття спадщини, їх правове значення.

Право на спадкування. Усунення від права на спадкування.

Спадкування права на земельну ділянку, частки у праві спільної сумісної власності, вклад у банку, права на одержання страхових виплат, права на відшкодування збитків, моральної шкоди та інші особливі випадки спадкування.

Тема 32. Спадкування за заповітом

Поняття та юридичні ознаки заповіту. Спадкоємці за заповітом. Види заповітів.

Право на заповіт, його скасування та зміну. Право на обов'язкову частку у спадщині.

Зміст заповіту. Особливі заповідальні розпорядження заповідача. Заповідальний відказ.

Загальні вимоги до форми заповіту та його недійсність. Посвідчення заповіту. Оголошення заповіту.

Поняття та правова природа інституту виконання заповіту. Призначення виконавця заповіту та його повноваження. Правовий статус суб'єктів виконання заповіту. Строк чинності повноважень виконавця заповіту.

Тема 33. Спадкування за законом. Здійснення права на спадкування

Поняття спадкування за законом. Черговість спадкування за законом. Порядок закликання до спадкування спадкоємців за законом.

Спадкування усиновленими, усиновлювачами та за правом представлення.

Поняття, строки та способи прийняття спадщини. Спадкова трансмісія.

Відмова від прийняття спадщини, її оформлення та правові наслідки. Розподіл спадщини між спадкоємцями. Перерозподіл спадщини.

Підстави та наслідки визнання спадкового майна відумерлим.

Управління спадщиною. Охорона спадкового майна.

Тема 34. Оформлення права на спадщину. Спадковий договір

Право спадкоємця на одержання свідоцтва про право на спадщину. Строк видачі свідоцтва про право на спадщину. Визнання недійсним свідоцтва про право на спадщину.

Поняття, сторони та зміст спадкового договору. Зміна та припинення спадкового договору.

МОДУЛЬ 2.

Змістовий модуль 9.

3. Рекомендована література

Основні нормативно-правові акти

1. Цивільний кодекс України від 16 січня 2003 р. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/435-15>
2. Господарський кодекс України від 16 січня 2003 р. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/436-15>
3. Земельний кодекс України від 25.10.2001 р. № 2768-III URL: <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=2768-03>.
4. Житловий кодекс УРСР від 30.06.1983 р. № 5464-X URL: <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=5464-10>.
5. Сімейний кодекс України від 10.01.2002 р. № 2947-III URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2947-14>
6. Про державну реєстрацію актів цивільного стану: Закон України від 1 липня 2010 р URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/2398-17>
7. Про державну реєстрацію юридичних осіб, фізичних осіб-підприємців та громадських формувань: Закон України від 15.05.2003 р. в редакції Закону № 289-VIII від 7.04.2015 р. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/755-15>
8. Про акціонерні товариства: Закон України від 17.09.2008 р. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/514-17>
9. Про господарські товариства: Закон України від 19.09.1991 р. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1576-12>
10. Про товариства з обмеженою та додатковою відповідальністю: Закон України від 6 лютого 2018 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2275-19>
11. Порядок вчинення нотаріальних дій нотаріусами України, затверджений наказом Міністерства юстиції України від 22.02.2012 року № 296/5 URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0282-12>
12. Про особливості здійснення права власності у багатоквартирному будинку: Закон України від 14.05.2015р. URL: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/417-19>
13. Про наукову і науково-технічну діяльність: Закон України від 26.11.2015 № 848-VIII // <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/848-19>
14. Про охорону прав на винаходи і корисні моделі: Закон України від 12 грудня 1993 р. в редакції Закону від 01.06.2000р. // <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/3687-12>
15. Про охорону прав на промислові зразки: Закон України від 15 грудня 1993 р. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/3688-12>
16. Паризька конвенція по охороні промислової власності від 20.03.1883 р. (набрання чинності для України 25 грудня 1991 року) URL: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/995_123
17. Про авторське право і суміжні права: Закон України від 23 грудня 1993 р. в редакції закону від 11 липня 2001 р. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/3792-12>
18. Про охорону прав на знаки для товарів і послуг: Закон України від 15.12.1993 р. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/3689-12>
19. Про охорону прав на зазначення походження товару: Закон України від 16.06.1999 р. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/752-14>
20. Про судову практику у справах про спадкування: Постанова Пленуму ВСУ № 7 від 30.05.2008 р. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/v0007700-08>
21. Про судову практику розгляду цивільних справ про спадкування: Лист Вищого спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ 16.05.2013 № 24-753/0/4-13. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/v-753740-13>
22. Про деякі питання визнання правочинів (господарських договорів) недійсними: Постанова Пленуму Вищого господарського суду України від 29.05.2013 р. № 11. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/v0011600-13>

23. Про судову практику розгляду цивільних справ про визнання правочинів недійсними: Постанова Пленуму Верховного суду України № 9 від 06 листопада 2009 року. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/v0009700-09>

24. Про судову практику в справах про відшкодування моральної (немайнової) шкоди: постанова Пленуму Верховного Суду України від 31.03.1995 року. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/v0004700-95>

25. Про деякі питання практики вирішення спорів, пов'язаних з відшкодуванням моральної шкоди: роз'яснення Вищого арбітражного суду України від 29 лютого 1996 р. URL: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/v5_95800-96

26. Про судову практику в справах про захист права власності та інших речових прав: постанова Пленуму Вищого спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ 07.02.2014 № 5 URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/v0005740-14>

27. Аналіз деяких питань застосування судами законодавства про право власності при розгляді цивільних справ: URL: [http://www.scourt.gov.ua/clients/vsu/vsu.nsf/\(print\)/1207B66D24762C1DC2257D0E004CC419](http://www.scourt.gov.ua/clients/vsu/vsu.nsf/(print)/1207B66D24762C1DC2257D0E004CC419)

28. Щодо деяких питань про застосування господарськими судами законодавства у розгляді справ, пов'язаних із захистом права на об'єкти інтелектуальної власності: Вищий господарський суд України; Лист від 14.01.2004 р. URL: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/v3_31600-04

29. Про деякі питання вирішення спорів, пов'язаних із захистом прав інтелектуальної власності: Постанова Пленуму Вищого господарського суду України № 12 від 17.10.2012 р. // <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/v0012600-12>

30. Про деякі питання практики застосування господарськими судами законодавства про захист прав на об'єкти інтелектуальної власності: оглядовий лист Вищого господарського суду України від 04.04.2012 р. № 01-06/417/2012 р. URL: <http://arbitr.gov.ua/news/983/>

31. Дзера О.В., Кузнецова Н.С., Луць В.В. Науково-практичний коментар Цивільного кодексу України: у 2 т. Т.1. 5-те вид., перероб. і доп. К.: Юрінком Інтер, 2013. 832 с.

32. Дзера О.В., Кузнецова Н.С., Луць В.В. Науково-практичний коментар Цивільного кодексу України: у 2 т. Т.2. 5-те вид., перероб. і доп. К.: Юрінком Інтер, 2013. 1120 с

33. Науково-практичний коментар до Цивільного кодексу України / за ред. розробників проекту Цивільного кодексу України. К.: Істина, 2006. 928 с.

34. Науково-практичний коментар до Цивільного кодексу України. / за заг. ред. д.ю.н. Е. О. Харитонов. 4-е вид., доп. і перер. Х.: Одиссей, 2008. 1200 с.

35. Науково-практичний коментар до цивільного законодавства України: у 2-х т. / відп. ред. В. Г. Ротань. 2-ге вид. Х.: Фактор, 2010. Т. 1.

Навчальні підручники

1. Тетарчук І. В., Т.Є.Дяків Т. Є. Цивільне право України: навч. посібник для підготовки до іспитів. К.: ЦУЛ, 2012. 160 с

2. Цивільне право: підручник у 2 т. / за ред. В. І. Борисової, І.В. Спасибо-Фатєєвої, В. Л.Яроцького. Т.1. Харків: Право, 2011. 656 с.

3. Цивільне право України. Загальна частина: підручник. / за ред. О.В. Дзери, Н.С. Кузнецової, Р. А. Майданика 3-тє вид., перероб і допов. К.: Юрінком Інтер, 2010. 976 с.

4. Цивільне право України. Особлива частина: підручник / за ред. О.В. Дзери, Н.С. Кузнецової, Р. А. Майданика. підручник у 2-х кн. Кн. 2. 3-тє вид., переробл. і доповн. К.: Юрінком Інтер, 2010. 1176 с.

5. Цивільне право України: навч. посіб. / Ю.В.Білоусов, В. А. Ватрас, С.Д. Гринько та ін.; за ред. Р.О.Стефанчука. К.: Правова єдність, 2009. 536 с.

6. Заїка Ю. А. Українське цивільне право / Ю. А. Заїка. 2-ге вид. змін. і доп., К.: Правова єдність. 368 с.

7. Цивільне право. Практикум: навч. посіб. / відп. ред. Майданик Р. А., Кузнецова Н.С., Дзера О. В. К.: Всеукраїнська асоціація видавців «Правова єдність» 2008. 624 с.

8. Цивільне право України: у двох частинах: підручник / за заг. ред. д-ра юрид. наук, проф. Р. Б. Шишки та канд. юрид. наук, доц. В. А. Кройтора. Х. : Харківський національний університет внутрішніх справ, 2008. частина 1. 516 с.

9. Цивільне та сімейне право України: підручник / за ред. Є. О. Харитонова, Н. Ю. Голубевої. К. : Правова єдність, 2009. 968 с.

10. Майданик Р. А. Цивільне право: Загальна частина. Том 1. Вступ в цивільне право. К.: Алерта, 2012. 472 с. URL: http://pidruchniki.com/1584072046508/pravo/tsivilne_pravo

11. Цивільне право України. Загальна частина / За ред. проф. І. А. Бірюкова і Ю. О. Заїки. – К.: Алерта, 2014. – 510 с. // http://pidruchniki.com/1584072057339/pravo/tsivilne_pravo_ukrayini_zagalna_chastina

12. Цивільне право: підручник у 2 т. / В І. Борисова (кер.авт. кол.) Л.М. Баранова, Т.І. Бетова та ін.; за ред. В.І. Борисової, І.В. Спасибо-Фатєєвої, В. Л. Яроцького. – Х. : Право, 2012. – Т. 1. – 656 с. // http://pidruchniki.com/1584072045843/pravo/tsivilne_pravo_tom_1_-_borisova_vi

13. Цюра В. В. Речові права на чуже майно: Науково-практичний посібник Цюра В. В. К.: КНТ, 2006. 135 с.

14. Харитонов Є.О. Цивільне право України: Підручник // Харитонов Є.О., Харитонова О.І., Старцев О.В. Вид. 3, перероб. і доп. К.: Істина, 2011. 808 с. URL: http://pidruchniki.com/1584072046113/pravo/tsivilne_pravo_ukrayini

15. Харитонов Є.О. Добровільне представництво у цивільному праві України: навч. посіб. Є.О. Харитонов, О.І.Харитонова, А.І.Дрішлюк К.: Істина, 2007. 176 с.

Монографії

1. Бобрик В.І. Особисте життя як об'єкт цивільно-правової охорони: Монографія. НДІ приватного права і підприємництва АПрНУ. Київ-Тернопіль: Підручники та посібники. 2008. 208 с.

2. Мічурін Є.О. Обмеження майнових прав фізичних осіб (теоретико-правовий аспект): Монографія. Х.: Юрсвіт: НДІ приватного права і підприємництва АПрН України, 2008. 482 с.

3. Особисті немайнові права інтелектуальної власності творців: Монографія /за заг. ред. В.В. Луця. Тернопіль: Підручники і посібники. 2007. 256 с.

4. Федюк Л.В. Система особистих немайнових прав у цивільному праві: Монографія. Івано-Франківськ: ВДВ ЦІТ, 2007. 135 с.

5. Луць В. В. Строки і терміни у цивільному праві: монографія. К.: Юрінком Інтер, 2013. 320 с.

6. Стефанчук М. О. Межі здійснення суб'єктивних цивільних прав: монографія. К.: Алеута; КНТ; Центр учб. л-ри, 2008. 179 с.

Наукові статті

1. *Алексашина Ю.* Види цивільно-правових договорів як регуляторів цивільних правовідносин. *Юридична Україна.* 2012. № 12. с. 68-74

2. Бобко Т.В. Зміст і форма правочину в цивільному праві: автореф. дис. ... канд. юрид. наук спец. 12.00.03 Харків, 2011. 20 с.

3. Васильєва В.В. Договір як особливий юридичний факт. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія Право.* 2012. Випуск 19. Том 2. с.28-30

4. Бородовський С. О. Правові наслідки недійсності правочину. *Вісник господарського судочинства.* 2011. № 2. С. 93-97

5. Гелич А. Поняття майна як особливого об'єкта цивільних прав. *Підприємництво, господарство, право.* 2010. № 1.

6. Гелич А. О. Об'єкти спадкування за цивільним законодавством України: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.03. К., 2011. 18 с.

7. Жилінкова І. Комплексні цивільні правовідносини: поняття, структура, ознаки. *Право України.* 2010. № 12. С. 11-17

8. Жилінкова, І. Особливості здійснення суб'єктивних цивільних прав. *Вісник Академії правових наук України*. 2012. № 1. С. 100—107.
9. Зайцев О.Л. Межі здійснення прав суб'єктами спадкових правовідносин. *Право і безпека*. 2012. № 4 (46). с. 272-276.
10. Іванов А. Підстав припинення права спільної часткової власності. *Право України*. 2009. № 3. С.95 –99
11. Колосова К. Правове регулювання речових прав на землю в Україні. *Юридична Україна*. 2006. № 7. С. 40–45.
12. Кот, О. Проблема зловживання суб'єктивним правом у цивільному праві України. *Вісник Національної Академії правових наук України*. 2013. № 4. С. 133-141.
13. Косінова, Д. Деякі аспекти інституту представництва в сучасному цивільному праві. *Право України*. 2014. № 9. С. 201-206
14. Кохановська О. Основні теорії права інтелектуальної власності та їх вплив на розвиток сучасного законодавства в Україні. *Право України*. 2011. № 5. С. 52–59.
15. Кузнецова Н. С., Кохановська О. В. Проблеми захисту прав інтелектуальної власності в Україні. *Право України*. 2011. № 3. С. 21–29.
16. Кулинич П. Право власності на землю: нові підходи до визначення змісту. *Право України*. 2009. №9. С. 22–25.
17. Кухарев О. Правова природа переоформлення відумерлої спадщини у власність територіальної громади. *Право України*. 2013. № 10. С. 218-225
18. Литовченко Л. Право на захист цивільних прав та інтересів. *Підприємництво, господарство і право*. 2014. № 5. С. 20-24
19. Лічман Л. Значення добросовісності набувача у судовій практиці у справах про захист права власності. *Право України*. 2011. № 5. С. 96–104
20. Міненкова Н. Свобода заповіту та її обмеження за цивільним законодавством України та деяких Європейських країн. *Право України*. 2013. № 8. С. 279-291
21. Осолінкер І.М. Самозахист права власності в Україні: автореф. дис. ... спец. 12.00.03. Харків., 2011. 20 с.
22. Першиков Є. Проблемні питання «суперфіцій» у земельних правовідносинах *Право України*. 2009. № 9. С.49 –52.
23. Підпригора О. А. Речові права на чуже майно. *Українське комерційне право*. 2004. № 5. С. 57–65.
24. Погрібний С. Цивільний кодекс як основний акт цивільного законодавства України. *Право України*. 2005. № 1. С. 86–91.
25. Погрібний С. Захист права власності на нерухоме майно: окремі питання судової практики. *Право України*. 2011. № 5. С.77–86
26. Прилуцький Р. Поняття джерел цивільного права України: потрібні нові підходи. *Право України*. 2008. № 12. С.66–71.
27. Прохоров А. А. Проблеми становлення водних сервітутів у Цивільному законодавстві України та шляхи їх вирішення на прикладі цивільного законодавства Італійської республіки. *Підприємництво господарство і право*. 2004. № 10. С. 94–97.
28. Романович С. М. Набуття права власності на новостворене майно. *Підприємництво, господарство і право*. 2008. № 9. С. 88–91.
29. Романович С. М. До питання про підстави та способи набуття права власності. *Підприємництво, господарство і право*. 2008. № 11. С. 165–167.
30. Сібільов М. М. Акти цивільного законодавства і договір. Методологія приватного права: зб. наук. праць (за матеріалами наук.–теорет. конф.), м. Київ, 30 травня 2003 р. / редкол.: О. Д. Крупчан (голова) та ін.. К. : Юрінком Інтер, 2003. С. 158--163.
31. Сібільов М. М. Співвідношення актів цивільного законодавства і договору та базові моделі регулювання договірних відносин за чинним Цивільним кодексом України. *Вісник Хмельницького інституту регіонального управління та права*. 2004. № 4(12)С. 56—60.
32. Сивий Р. Б. Приватне (цивільне) право в системі права України: Монографія. К.:

КВІЦ. 2006. 214 с.

33. Сліпченко С. Поняття об'єкта цивільних прав за ЦК України. *Право України*. 2007. №12. С.80-84

34. Слободян С. Обмеження дієздатності фізичних осіб: цивільно-правові проблеми. *Юридичний журнал*. 2004. № 1 (19). С. 32–33.

35. Уліцький А. Практика вирішення спорів, пов'язаних із самовільним зайняттям земельних ділянок та самочинним будівництвом. *Право України*. 2009. № 9. С. 5 –9.

36. Федорич І. Теоретико-правовий аналіз змісту поняття «здійснення права на спадкування» за Цивільним кодексом України. *Вісник Львівського університету. Серія юридична*. 2012. Вип. 56. С. 285-291

37. Христинко Н. Загальна характеристика спільної сумісної власності. *Підприємництво господарство і право*. 2004. №1. С. 33–34.

38. Черненко Л. Предмет правового інституту реєстрації актів громадянського (цивільного) стану . *Право України*. 2010. № 4. С. 321-328

39. Черногор Н.В. Строки та терміни у спадковому праві України: автореф. дис. ... канд. юрид. наук : спец. 12.00.03.. Одеса., 2011. 20 с

40. Шелест М. Проблемні аспекти розуміння органів, через які діє держава у цивільних правовідносинах. *Підприємництво, господарство, право*. 2010. № 2

41. Шелест М. Деякі проблеми персоніфікації держави як учасника цивільних правовідносин. *Підприємництво, господарство, право*. 2010. № 3

42. Шаповал Л. І. Представництво в цивільному праві: автореф. дис. ... канд. юрид. наук за спец. 12.00.03. К, 2007. 20 с.

43. Шовкова О. В. Позовна давність як різновид цивільно-правових строків: автореф. дис. ... канд.. юрид. наук. за спец. 12.00.03.Харків, 2008. 20 с.

4. Форма підсумкового контролю успішності навчання –

3-й, 4-й і 6-й семестр – іспит

5-й семестр – залік

5. Засоби діагностики успішності навчання: усне опитування, письмова контрольна робота, вирішення тестових завдань, виконання індивідуального завдання, написання залікової та екзаменаційної роботи